

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 29. avgust 2013

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Opis obdobja odraslosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Telesno področje:</i> višek telesnega in biološkega delovanja (zgodnja odraslost); upad spolnih hormonov, klimakterij (srednja odraslost); upad v delovanju vseh telesnih funkcij, pogostejše kronične bolezni (pozna odraslost) ... – <i>Spoznavno področje:</i> razvito formalno-logično mišljenje; pri nekaterih pojav pooperacionalnega mišljenja; realistično mišljenje; naraščanje kristalizirane inteligentnosti; upad spomina (pozna odraslost) ... – <i>Socialno področje:</i> vzpostavitev intimnosti; trajnost partnerstva (zgodnja odraslost); prazno gnezdo (srednja odraslost); možna socialna osamitev (pozna odraslost) ... <p>Druga razvojna obdobja: prenatalno (predrojstveno), otroštvo, mladostništvo, pozna odraslost (starost)</p>	
2. raven	<p>navedena po 1 značilnost obdobja odraslosti na treh področjih, poimenovanje 2 razvojnih obdobj</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisa obdobj odraslosti.</p>	3–4
1. raven	navedena po 1 značilnost obdobja odraslosti na dveh področjih, poimenovanje 2 obdobj ali navedena po 1 značilnost obdobja odraslosti na treh področjih	2
	navedena po 1 značilnost obdobja odraslosti na dveh področjih ali navedena 1 značilnost obdobja odraslosti in poimenovano 1 razvojno obdobje	1
1.2	<p>Razvojna kriza (po Eriksonu) v Aninem obdobju: intimnost (pristnost) – izolacija (strah pred izgubo jaza)</p> <p>Ponazoritev uspešnega in neuspešnega izhoda iz krize:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 25-letna Mojca je v mladostniškem obdobju imela nekaj ljubezenskih zvez, ki so bile kratkotrajne. Pred dvema letoma je spoznala Marka. V zvezi se dobro počuti, s partnerjem si zaupata in sta sproščena v spolnosti. Želita ustvarjati skupno prihodnost. – 30-letni Jan še ni imel dolgotrajnega razmerja z dekletom. Po službi se rad sprosti v fantovski družbi, občasna dekleta hitro menja. Udobno mu je živeti doma, kjer mama poskrbi zanj. Ne želi se vezati, saj mu osebna svoboda veliko pomeni. 	
4. raven	<p>ugotovljena razvojna kriza, ponazoritev uspešnega in neuspešnega izhoda iz krize</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev.</p>	3–4
3. raven	ugotovljena razvojna kriza, ponazoritev uspešnega ali neuspešnega izhoda iz krize	2
	ugotovljena razvojna kriza ali 1 ponazoritev	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Značilnosti razvoja v odraslosti, ki omogočajo uspešen nadaljnji razvoj, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vzpostavljanje intimnih, dolgotrajnih partnerskih, prijateljskih odnosov (zgodnja odraslost): posameznik se ne boji vstopati v intimne, ljubeče odnose, četudi zveza občasno prinaša težave, v odnosu doživlja zaupanje in oporo ..., – selitev od doma, vzpostavljanje lastnega gospodinjstva: posameznik se osamosvaja od primarne družine, razvija samostojnost in se pripravlja na oblikovanje lastne družine ..., – posameznikova ustvarjalnost, prizadevnost pri delu, v družini, skupnosti (srednja odraslost): posameznik je zadovoljen, ker svoje življenje doživlja kot vredno, pomembno ..., – spremembe v življenju (npr. prazno gnezdo, izguba partnerja) doživljati kot izzive: posameznik začne ponovno razmišljati o svojih življenjskih ciljih, kaj je pomembno, razmišlja o kakovosti medosebnih odnosov, ne vdaja se obupu ..., – občutek dopoljenosti ob soočanju s koncem življenja (pozna odraslost): posameznik doživlja, da je imelo preživeto življenje smisel – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 pozitivnih učinkov sprememb s pojasnitvami	4
	presoja 3 pozitivnih učinkov sprememb, 2 pojasnjena	3
5. raven	presoja 2 pozitivnih učinkov sprememb, oba pojasnjena	2
	presoja 2 pozitivnih učinkov sprememb ali presoja in pojasnitev 1 pozitivnega učinka sprememb	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Poimenovanje Blaževe stopnje mišljenja: pre(d)operativna (predoperacijska) stopnja</p> <p>Poimenovanje in časovna opredelitev drugih stopenj:</p> <ul style="list-style-type: none"> – senzomotorična: 0–2 let – stopnja konkretnih operacij (konkretno-logičnih operacij): 7–11 let – stopnja formalnih operacij (formalno-logičnih operacij): po 11. letu 	
2. raven	poimenovanje Blaževe stopnje mišljenja ter poimenovanje in starostna opredelitev drugih stopenj	4
	poimenovanje Blaževe stopnje mišljenja ter poimenovanji in starostni opredelitvi še 2 stopenj	3
1. raven	poimenovanje Blaževe stopnje in poimenovanje še 1 stopnje s starostno opredelitvijo ali poimenovanje 2 stopenj z 1 starostno opredelitvijo	2
	poimenovanje Blaževe stopnje ali poimenovanje še 1 stopnje s starostno opredelitvijo ali poimenovanje 2 stopenj	1
2.2	<p>Poimenovanje značilnosti in opis s primerom, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>ireverzibilnost</i>: mišljenje poteka v eni smeri, npr. fantek ima mamo, ampak ne ve, da ima mama sina; poskusi s pretakanjem vode; oblikovanjem gline; – <i>centracija</i>: osredotočenost na en vidik, npr. otrok ima ploščice različnih likov različnih barv in jih razvrsti le po barvi ali po obliki ali po velikosti; – <i>egocentričnost</i>: osredotoči se le na svoje gledišče, npr. pokrije si oči in misli, da ga drugi ne vidijo; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
4. raven	poimenovani in opisani 2 značilnosti mišljenja, obe ponazorjeni s primerom	4
	2 poimenovanji, 1 opis, 2 primera ali 2 poimenovanji, 2 opisa, 1 primer	3
3. raven	2 poimenovanji in opisa ali 2 poimenovanji in primera ali 1 poimenovanje, opis, primer ali 2 opisa in 1 primer ali 2 primera in 1 opis	2
	1 poimenovanje in opis ali 1 poimenovanje in primer ali 1 opis in primer ali 2 poimenovanji ali 2 opisa ali 2 primera	1
	OPOMBA: Nekatero primere lahko smiselno povežemo z opisom več značilnosti, npr. poskusi s pretakanjem vode se povezujejo s konzervacijo, (i)reverzibilnostjo. Če kandidat navaja iste primere, je ocenjen na 3. ravni.	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	<p>Presoja prednosti in pomanjkljivosti Piagetove teorije razvoja, npr.:</p> <p>Prednosti Piagetove teorije mišljenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – razloži stopenjski miselni razvoj, – pojasni spremembe v miselnih procesih, – poudari kvalitativne razlike med stopnjami razvoja mišljenja, – poudarja otrokovo lastno dejavnost pri razvoju mišljenja, – vpliva na dvig kakovosti poučevanja; prilagoditev poučevanja značilnostim otrokovega razvoja mišljenja, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pomanjkljivosti Piagetove teorije mišljenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nekatere naloge so otrokom tuje, – nekateri posamezniki ne dosežejo četrte stopnje mišljenja; drugi ljudje presežejo četrto stopnjo (dosežejo t. i. stopnjo dialektičnega mišljenja), – prevelik poudarek na ločenosti med stopnjami, – raziskovalci, ki so sledili njegovim preizkusom, niso vsi potrdili nekaterih izsledkov, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 2 prednosti in 2 pomanjkljivosti	4
	presoja 2 prednosti in 1 pomanjkljivosti ali obratno	3
5. raven	presoja 2 prednosti ali presoja 2 pomanjkljivosti ali presoja 1 prednosti in 1 pomanjkljivosti	2
	presoja 1 prednosti ali presoja 1 pomanjkljivosti	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Opis formalnih skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizirane skupine, njihova dejavnost je vodena iz določenega središča, – skupina ima poseben namen ali funkcijo, ki je tudi formalno določena (s pravili, statuti), – vloge v skupini so formalne in vnaprej določene, – odnosi v skupini so formalni, lahko nesproščeni, prisiljeni, – pogostejša je centralizirana komunikacija ... <p>Opis neformalnih skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> – strukturo skupine (vloge, odnose, komunikacijo) člani skupine oblikujejo sami, postopoma med srečanji, – vloge v teh skupinah so neformalne; niso vnaprej postavljene, ampak se oblikujejo postopoma, – delovanje ni odvisno od prisile, ampak se člani sami želijo vesti in komunicirati na določen način, saj se jim zdi smiselno, – komunikacija je decentralizirana in demokratična <p>OPOMBA: Zadostuje opis 2 značilnosti formalnih in 2 značilnosti neformalnih skupin.</p> <p>Formalne skupine: družina, oddelek 3. b gimnazije, odbojkerski klub, fotografski krožek</p> <p>Neformalna skupina: prijateljska</p>	
2. raven	opis formalnih in neformalnih skupin (po 2 značilnosti), pravilna ugotovitev 4 skupin (vključene formalne in neformalna)	4
	opis formalnih in neformalnih skupin (po 1 značilnost), pravilna ugotovitev 3 skupin (vključene formalne in neformalna)	3
1. raven	opis formalnih <i>ali</i> neformalnih skupin (po 1 značilnost), pravilna ugotovitev 2 skupin ali opis formalnih in neformalnih skupin (po 1 značilnost)	2
	opis formalnih skupin (1 značilnost) ali opis neformalnih skupin (1 značilnost) ali pravilna ugotovitev 2 skupin	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.2	<p>Oprelitev socialne vloge:</p> <ul style="list-style-type: none"> – celota pričakovanega vedenja v skupini, – vedenje, ki je vezano na položaj v skupini, – celota eksplicitnih in implicitnih pravil in pričakovanj o vedenju posameznikov v skupini. <p>Primeri socialnih vlog s pričakovanim vedenjem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vloge v družini (sin, brat ...), npr. starejši brat pomaga mlajšemu sorojencu, – vloge v šoli (učenec, blagajnik razreda, »zamudnik«), npr. »zamudnik« zjutraj vedno zamuja k pouku, – vloge v prijateljski skupini (vodja skupine, zaupnik, »štoser«), npr. vodja skupine daje pobude za delovanje skupine, – vloge v interesnih dejavnostih (npr. v športni ekipi kapetan ...), npr. kapetan športne ekipe je s svojim vedenjem zgled drugim, drži se pravil igre ... – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Odgovor je ustrezen, če so navedene socialne vloge iz 3 različnih skupin.</p>	
4. raven	opredelitev socialne vloge, navedene 3 socialne vloge z opisom vedenja	4
	opredelitev socialne vloge, navedeni 2 socialni vlogi z opisom vedenja	3
3. raven	opredelitev socialne vloge, navedena 1 socialna vloga z opisom vedenja ali opredelitev socialne vloge in navedene 3 vloge (brez opisov vedenja)	2
	opredelitev socialne vloge ali navedena 1 socialna vloga z opisom vedenja ali navedene 3 vloge (brez opisov vedenja)	1
3.3	<p>Presoja pomena skupin v življenju mladostnika s pojasnitvami, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vplivajo na <i>oblikovanje stališč</i>, npr. mladostnik prevzame od vrstnikov številna stališča o aktualnem družbenem dogajanju, o pomenu znanja in izobraževanja, o glasbi; številna stališča, npr. v odnosu do politike, o religiji ipd., oblikuje mladostnik v družini ..., – pomembne pri <i>oblikovanju vrednot</i>, npr. mladostnik se pogosteje druži s prijatelji, ki imajo podobne vrednote kakor on, hkrati pa prevzema vrednote članov skupin, ki jim pripada, – vplivajo na <i>oblikovanje predsodkov</i>, npr. mladostnik izraža tiste predsodke, za katere je v skupinah, ki jim pripada, »nagrajen« (naletijo na spodbudo, pozitiven odziv) ..., – pomembne pri <i>oblikovanju identitete mladostnika</i>, npr. odgovore na vprašanja kdo sem, kaj bom v življenju počel, išče mladostnik tudi v vrstniških skupinah, ko preizkuša različne interese, vedenja ..., – sovplivajo na <i>oblikovanje pozitivne samopodobe</i>, npr. mladostnik, ki ga vrstniki sprejemajo in se z njim radi družijo, bo lažje oblikoval pozitivno (socialno) samopodobo, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena	2
	2 presoji ali 1 presoja s pojasnitvijo	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Poimenovanje obeh vrst zmotnih zaznav: iluzije in halucinacije</p> <p>Opredelitev:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>iluzije</i>: zmotne zaznave (razlage) zunanjih dražljajev; zmotne zaznave, pri katerih dražljaje iz okolja napačno organiziramo in/ali interpretiramo, – <i>halucinacije</i>: zmotne zaznave brez dražljajske osnove; zmotne zaznave, ki nimajo podlage v dražljajih v okolju (temveč jih izzovejo nenormalni procesi v centralnem živčnem sistemu; predvsem spremembe v izločanju živčnih prenašalcev). 	
2. raven	poimenovanje in opredelitev obeh vrst zmotnih zaznav	4
	poimenovanje obeh in opredelitev 1 vrste zmotnih zaznav	3
1. raven	poimenovanje in opredelitev 1 vrste zmotnih zaznav	2
	poimenovanje obeh vrst zmotnih zaznav ali opredelitev 1 vrste zmotnih zaznav	1
4.2	<p>Primeri, ki ponazarjata iluzijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>področje vida, npr.:</i> Olga se je polna lepih vtisov vračala iz operne hiše, kjer si je ogledala baletno predstavo, v kateri jo je posebno navdušil glavni plesalec. Ko se je ustavila pri semaforju, je na drugi strani ceste zagledala prav tega plesalca, ki se ji je nasmehnil. Ko sta se srečala na prehodu za pešce, pa je razočarana ugotovila, da je popolnoma neznan moški ... – <i>področje sluha, npr.:</i> Janja si je močno želela, da bi jo po telefonu poklical Peter iz sosednjega razreda, s katerim sta si prejšnji dan izmenjala telefonski številki. Kmalu je pozvonil telefon, in ko se je oglasila, je zaslišala Petrov glas. Šele po nekaj trenutkih je ugotovila, da jo v resnici kliče sošolec Pavle, ki ga zanima, kaj je za domačo nalogo pri kemiji ... <p>Primeri, ki ponazarjata halucinacijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>področje tipa, npr.:</i> Duševni bolnik poroča psihiatru, da pogosto občuti, kako mu po rokah in nogah lezejo pajki in muhe, ko pogleda, kakšni so, pa jih ne more videti ... – <i>področje vida, npr.:</i> Planinec je hudo izčrpan in vročičen nekaj metrov pred seboj zagledal medveda in začel plezati na najbližje drevo. Pri tem je prijateljem kričal, naj tudi oni splezajo za njim, sicer jih bo medved raztrgal. Prijatelji niso videli nobene živali in prav nič nenavadnega ... <p>OPOMBA: Halucinacija (oz. halucinaciji) mora biti ponazorjena na drugih čutnih področjih kakor iluzija (oz. iluziji).</p>	
4. raven	poimenovanje 3 čutnih področij, za vsako čutno področje ustrezen primer (vključeni obe vrsti zmotnih zaznav)	3–4
	OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritev s primeri.	
3. raven	poimenovanje 2 čutnih področij, za obe čutni področji ustrezen primer (ne glede na vrsto zmotnih zaznav) ali 3 primeri zmotnih zaznav (vključeni obe vrsti zmotnih zaznav)	2
	poimenovanje 1 čutnega področja in ustrezen 1 primer (iluzije <i>ali</i> halucinacije) ali 2 primera zmotnih zaznav (ne glede na vrsto zmotnih zaznav)	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoja obvladovanja različnih psiholoških dejavnikov pri pojavljanju zmotnih zaznav, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>obvladovanje čustva strahu:</i> kadar si npr. v kinu ogledamo grozljivko, vnaprej poskrbimo, da se ne vračamo sami domov, ampak smo v družbi prijateljev, partnerja ...; pri sebi imamo svetilko, da si svetimo v mraku ali temi ...; poskušamo se umiriti tako, da nekajkrat globoko vdihnemo, se zravnamo in odločno stopimo naprej ..., – <i>obvladovanje potreb, želja:</i> poskušamo pravočasno zadovoljiti npr. svoje biološke potrebe (se odžejamo, nekaj pojemo, se spočijemo ...); poskušamo analizirati svoje potrebe in ravnati v skladu z njimi ali se jim do neke mere odpovedati ...; poskušamo se s kom pogovoriti, da nam pomaga realneje pogledati na stvari ..., – <i>obvladovanje pričakovanj:</i> vnaprej poskušamo razmisliti, kako nas lahko zavedejo prevelika pričakovanja, in se tako do neke mere pripravimo na možnost napačnega zaznavanja ...; ko npr. nekoga pričakujemo, poskušamo biti čimbolj umirjeni, preudarni, položaj preverjamo ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 načinov vplivanja, zajeta 2 različna psihološka dejavnika	4
	presoja 2 načinov vplivanja, zajeta 2 različna psihološka dejavnika	3
5. raven	presoja 2 načinov vplivanja na eno vrsto psihološkega dejavnika	2
	presoja 1 načina vplivanja na psihološki dejavnik	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	D
2	D
3	A
4	C

Naloga	Odgovor
5	D
6	A
7	B
8	D

Naloga	Odgovor
9	B
10	B
11	A
12	C

Naloga	Odgovor
13	A
14	B

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE:</p> <p>Oprelitev konflikta: doživljanje sočasnega delovanja motivov, ki se izključujejo; doživljanje v (izbirnih) situacijah, ko se moramo odločiti za enega izmed nasprotujočih motivov ...</p> <p>Vrste konfliktov: – konflikt približevanje-približevanje (+/+; konflikt plus-plus) – konflikt izogibanje-izogibanje (-/-; konflikt minus-minus) – konflikt približevanje-izogibanje (+/-; konflikt plus-minus)</p>	
2. raven	<p>opredelitev konflikta in poimenovane vse 3 vrste konfliktov</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve konflikta. Če kandidat npr. izpusti »izključevanje« ali »nasprotovanje« motivov ali namesto »motivov«, »ciljev« navaja »stvari«, je ocenjen s 3 točkami.</p>	3–4
1. raven	opredelitev konflikta in poimenovani 2 vrsti konfliktov ali poimenovane vse 3 vrste konfliktov	2
	opredelitev konflikta in poimenovana 1 vrsta konflikta ali poimenovani 2 vrsti konfliktov	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Opis konfliktov s primeri:</p> <p>– <i>konflikt približevanje-približevanje</i>: hkrati nas privlačita dva enako zaželena, vendar nezdržljiva cilja; sočasno delovanje dveh nasprotujočih si motivov, ki imata za posameznika pozitivno vrednost; npr. Janeza enako privlačita dve dekleti, Breda in Vesna. Takrat, ko je z Bredo, je Vesna zanj manj privlačna, ker je bolj oddaljena, in nasprotno. Janez se ne more odločiti, s katero izmed deklet bi vzpostavil resnejši odnos ...</p> <p>– <i>konflikt izogibanje-izogibanje</i>: sočasno delovanje dveh nasprotujočih si motivov, ki imata za posameznika negativno vrednost; posameznik je prisiljen izbrati med dvema neželenima ciljema (poskuša izbrati manjše zlo); npr. Manji se ne ljubi skuhati kosila, po drugi strani pa se boji kritike družine, če ne bo kosila ...</p> <p>– <i>konflikt približevanje-izogibanje</i>: posameznik se sreča z ambivalentnim ciljem, to je s ciljem, ki ga hkrati privlači in odbija; posameznik izbira med pozitivno in negativno vrednostjo cilja ... npr. Janja razmišlja, ali naj poje slaščico ali ne: sladica se ji zdi slastna in rada bi si privoščila nekaj dobrega, a noče prekršiti diete, za katero se je pred poletjem odločila ...</p> <p>OPOMBA: Ustrezni so primeri konflikta približevanje-izogibanje ob enem cilju in primeri konflikta ob dveh ambivalentnih ciljih.</p>	
4. raven	<p>opisane in s primeri ponazorjene 3 vrste konfliktov</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti odgovora.</p>	4–5
3. raven	opisane 3 vrste konfliktov, 2 ponazorjeni s primeroma	3
	opisani in s primeroma ponazorjeni 2 vrsti konfliktov ali opisane 3 vrste konfliktov, 1 ponazorjena s primerom	2
	opisana in s primerom ponazorjena 1 vrsta konflikta ali opisani 2 vrsti konfliktov	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje obremenilnosti konfliktov za posameznikovo duševno delovanje na podlagi primerjav različnih vrst konfliktov z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Konflikt približevanje-izogibanje je med tremi vrstami konfliktov najbolj obremenilen za posameznikovo duševno delovanje, ker nas cilj hkrati privlači in odbija; približevanje ambivalentnemu cilju vzbuja nelagodje, izogibanje pa nezadovoljstvo; takšen konflikt je težko rešljiv, ker s približevanjem ambivalentnemu cilju narašča hotenje po izogibanju, z oddaljevanjem pa po približevanju ... – Konflikt izogibanje-izogibanje je manj obremenilen za posameznika kakor konflikt približevanje-izogibanje, ker nas cilja, ki sta si v konfliktu, sploh ne privlačita ... – Konflikt izogibanje-izogibanje je bolj obremenilen za posameznika kakor konflikt približevanje-približevanje, ker izbira med dvema neželenima ciljema povzroča negativna čustva; ker posameznik pri zelo težki izbiri poskuša zapustiti okoliščine, da se mu ne bi bilo treba odločiti ... – Konflikt približevanje-približevanje je med tremi vrstami konfliktov najmanj obremenilen, ker se mora posameznik preprosto le odločiti za enega od njemu privlačnih ciljev ... 	
6. raven	presoja vseh 3 vrst konfliktov, vsi 3 utemeljeni	5
	presoja 3 vrst konfliktov, 2 utemeljena	4
5. raven	presoja 2 vrst konfliktov, oba utemeljena	3
	presoja 2 vrst konfliktov, 1 utemeljen	2
	presoja 1 vrste konflikta z utemeljitvijo ali presoja 2 vrst konfliktov	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE:</p> <p>Poimenovanje: klasično in instrumentalno pogojevanje</p> <p>Opis:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Klasično pogojevanje je učenje, pri katerem se naučimo nehotenih (avtomatiziranih) odzivov na nevtralne dražljaje zato, ker sta se brezpogojni in nevtralni dražljaj povezala. – Instrumentalno pogojevanje je učenje, pri katerem se spremeni verjetnost pojavljanja vedenja glede na posledice, ki jih ima to vedenje za posameznika. <p>OPOMBA: Upoštevamo tudi druge smiselne in strokovno ustrezne opise.</p>	
2. raven	obe poimenovanji in opisa obeh vrst pogojevanja	4
	obe poimenovanji in ustrezen 1 opis, 1 opis je pomanjkljiv	3
1. raven	obe poimenovanji in ustrezen 1 opis ali obe poimenovanji in 2 pomanjkljiva opisa	2
	1 poimenovanje in opis ali obe poimenovanji	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Razlike med obema vrstama pogojevanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>kaj se učimo:</i> pri klasičnem pogojevanju se učimo pasivnih, refleksnih odzivov na zunanje dražljaje, pri instrumentalnem pogojevanju pa hotenih, voljnih dejanj, s katerimi vplivamo na okolje; – <i>kako se učimo:</i> pri klasičnem pogojevanju se učenje pojavi zaradi zakona stičnosti (večkratnega sočasnega pojavljanja nevtralnega in BP-dražljaja), pri instrumentalnem pogojevanju pa zaradi zakona učinka (učenje je odvisno od posledic vedenja); – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Ponazoritev na primeru vedenja predšolskega otroka z razlago:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Klasično pogojevanje, npr.: otrok oblikuje strah pred obiskom zdravnika. Predšolski otrok se je zaradi bolečine in neprijetnosti (BPO) ob cepljenju pri zdravniku (BPD) odzval z neugodjem (PO) že ob vstopu v zdravniško ambulanto in ob pogledu na zdravnika (PD). – Instrumentalno pogojevanje, npr.: Otrok si zvečer umije zobe, zato ga starši pohvalijo in mu pustijo dlje časa gledati televizijo. Pohvala in nagrada povečata verjetnost večernega umivanja zob pred spanjem, zato bo otrok tako vedenje v prihodnosti ponavljal, ker je bilo podkrepljeno. 	
4. raven	1 razlika med oblikama pogojevanja, ponazoritev obeh vedenj OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve vedenj.	4–5
3. raven	pomanjkljiv opis razlike med oblikama pogojevanja, ponazoritev obeh vedenj ali razlika med obema oblikama pogojevanja, 1 vedenje ponazorjeno	3
	ponazoritev obeh vedenj ali pomanjkljiv opis razlike, 1 ponazoritev vedenja	2
	1 ponazoritev vedenja	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja prednosti in pomanjkljivosti uporabe pogojevanja z utemeljitvami</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Oblikovanje družbeno zaželenega vedenja, npr.:</i> otrok zaradi podkrepitev izvaja vedenje, ki je bilo nagrajeno, in opušča vedenje, ki je družbeno nezaželeno in kaznovano. – <i>Učenje poteka hitro in učinkovito, npr.:</i> otrok hitro razume, da je vedenje, ki je pohvaljeno in nagrajeno, zaželeno, za to ni treba biti izredno inteligenten, saj se na ta preprost način učijo tudi živali. – <i>Vpliva na samopodobo otroka, npr.:</i> prepogosto nagrajevanje in pohvale povzročajo samoprecenjevanje, prepogosto kaznovanje in grajanje pa razvijata nezaupanje v lastne zmožnosti. – <i>Zunanja motivacija za izvajanje vedenja, npr.:</i> otrok vse svoje vedenje uravnava po vplivih iz okolja, zaradi pogojevanja drugih, ne zaradi lastnih interesov, ampak zaradi strahu pred kaznijo ali želje po nagradi. – <i>Vpliva na medosebne odnose, npr.:</i> prepogosto kaznovanje spodbuja nezaupanje, neiskrenost, negotovost, strah, jezo in sovraštvo ter lahko vodi do stresa in psihosomatskih težav. – Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Če kandidat presoja le prednosti ali le pomanjkljivosti pogojevanja z utemeljitvami, je odgovor ocenjen na 5. ravni.</p>	
6. raven	3 presoje prednosti in pomanjkljivosti uporabe pogojevanja v vzgoji z utemeljitvami	5
	3 presoje prednosti in pomanjkljivosti pogojevanja, 2 utemeljeni	4
5. raven	2 presoji pogojevanja z utemeljitvama	3
	2 presoji pogojevanja, 1 utemeljena	2
	2 presoji pogojevanja ali 1 presoja z utemeljitvijo	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opredelitev predsodkov:</p> <ul style="list-style-type: none"> – predsodki so neutemeljena (neupravičena, napačna) stališča (do pripadnikov skupin) z močno poudarjeno čustveno komponento; – neutemeljena stališča, pri katerih je čustvena komponenta običajno negativna. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 opredelitev.</p> <p>Značilnosti predsodkov:</p> <ul style="list-style-type: none"> – vplivajo na obnašanje posameznika; – težko jih je spreminjati; – oblikujejo se z učenjem pri socializaciji; – razvijejo se zelo zgodaj; – uporabljamo jih samodejno, brez zavestnega nadzora; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
2. raven	ustrezna opredelitev in 2 opisa	4
	ustrezna opredelitev in 1 opis	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev in 1 opis	2
	<p>pomanjkljiva opredelitev ali 1 opis</p> <p>OPOMBA: Opredelitev je pomanjkljiva, kadar kandidat opredeli predsodek samo kot neutemeljeno stališče ali poudari le močno (negativno) čustveno komponento.</p>	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Vrste predsodkov s primeri mladostnikovega vedenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>etnični predsodek</i>: pri oblikovanju plesne skupine, ki bo na šolski prireditvi plesala orientalske plese, manjka ena plesalka, a nihče ne povabi romske deklice, ki je najboljša pri tem plesu, – <i>rasni predsodek</i>: Miha ima prijatelja iz Gane, s katerim se dobro razume. Prijatelja sošolci zbadajo, ali je dvakrat pečen, sošolkam so prepovedali, da se z njim družijo, – <i>spolni predsodek</i>: na taborjenju se je vnela vroča debata o »moških in ženskih« opravilih. Fantje so energično zagovarjali trditev, da so moški sposobnejši za uspešno delo na vodilnih mestih, in na koncu pristavili, da so ženske tako in tako kure, – <i>verski predsodek</i>: skupina mladeničev je fizično obračunala z muslimanskimi verniki, ker so na parkirišču opravljali popoldansko molitev, – <i>nacionalni predsodek</i>: na šolskem izletu dijak srbske narodnosti noče biti v skupini z dijakom albanske narodnosti, – <i>predsodki do debelih</i>: dekleta neprestano ogovarjajo debelejšo sošolko, jo opazujejo pri šolski malici in se hihitajo, na izletu ne želijo sedeti poleg nje, češ da smrdi, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
4. raven	<p>navedene in s primeri ponazorjene 3 vrste predsodkov</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primerov. Če se primeri nanašajo na različne stopnje izražanja predsodkov (ogovarjanje, socialna distanca ...), je odgovor ocenjen s 5 točkami.</p>	4–5

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	navedeni in s primeri ponazorjeni 2 vrsti predsodkov	3
	navedeni 2 vrsti predsodkov z 1 primerom	2
	navedeni 2 vrsti predsodkov ali 2 primera	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja in pojasnitev dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje predsodkov, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>družina</i>: otroci od staršev prevzemajo sodbe, prepričanja, odnos do socialnega sveta, povezanost med starši in otroki je visoka, – <i>doživljanje frustracij</i>: premeščanje agresivnega vedenja na nekatere družbene skupine je lažje kakor spopasti se z virom frustracij, – <i>ekonomski vzroki</i>: prihodki posameznikov so del eksistence, zato posamezniki, ki jim pade materialni standard, menijo, da jih ogrožajo nekatere skupine ljudi, – <i>politični položaj</i>: politične stranke si v predvolilnem boju nabirajo simpatije tudi s krepitvijo predsodkov, – <i>informacije</i>: če so večkrat objavljene in imajo naravo medijskega obveščanja, jih posamezniki nekritično sprejmejo kot dejstvo, zato o njih ne dvomijo, se sami vedejo v skladu z njimi in se ob nepravilnostih nanje tudi sklicujejo, – <i>osebne izkušnje</i>: posameznik, ki ima neprijetno izkušnjo s predstavnikom neke etnične, verske ... skupine, jo lahko posploši na vse pripadnike iste skupine, – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s 3 pojasnitvami	5
	3 presoje z 2 pojasnitvama	4
5. raven	2 presoji z 2 pojasnitvama	3
	2 presoji z 1 pojasnitvijo ali 3 presoje	2
	1 presoja z 1 pojasnitvijo ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opredelitve, npr:</p> <ul style="list-style-type: none"> – duševni procesi so tisti del notranjega dogajanja, ki poteka v nekem časovnem sosledju in običajno vodi k določenemu izidu; duševne procese psihologi delijo v tri velike skupine: čustvene, motivacijske in spoznavne, – vedenje je vsaka dejavnost, ki jo lahko opazujemo ali merimo, npr. jok, govor; duševne procese navadno ne le doživljamo, ampak se izražajo tudi v vedenju, – osebnost je sorazmerno trajna celota duševnih, telesnih in vedenjskih značilnosti, po katerih se ljudje razlikujemo. 	
2. raven	opredeljeni vsi 3 pojmi OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitev.	3–4
1. raven	opredeljena 2 pojma	2
	opredeljen 1 pojem	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Navedba ciljev psihologije in ponazoritve na primeru znanstvenega proučevanja stresa, npr.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Opis:</i> opredelimo stres in opišemo telesne, vedenjske in duševne znake stresa, npr. pri učencih v šoli opazimo, da so utrujeni, nezbrani ... 2. <i>Razlaga:</i> raziskujemo situacijske in osebne dejavnike, ki vplivajo na stres v šoli, npr. ugotovimo, da dijaki doživljajo več stresa pred maturo, da je stresni odziv odvisen od osebne čvrstosti posameznega dijaka ... 3. <i>Napoved:</i> predvidevamo, kako se bodo na nekatere stresorje, npr. preverjanje znanja, slabe medosebne odnose, maturo ..., stresno odzvali dijaki, kakšne bodo razlike med tistimi z večjo in manjšo osebno čvrstostjo ... 4. <i>Spreminjanje:</i> če pri dijakih opazimo znake stresne obremenjenosti in izčrpanosti, uvajamo spremembe, ki bi lahko stres ublažile, npr. dijake učimo konstruktivnih načinov spoprijemanja s stresom ... 	
4. raven	navedeni in na primeru ponazorjeni 4 cilji	5
	navedeni 4 cilji, na primeru ponazorjeni 3 cilji OPOMBA: Če se ponazoritve ne nanašajo na stres ali kandidat le splošno opisuje cilje, je odgovor ocenjen na 3. ravni.	4
3. raven	navedeni in na primeru ponazorjeni 3 cilji	3
	navedena in na primeru ponazorjena 2 cilja ali navedeni 3 cilji, na primeru ponazorjen 1 cilj	2
	navedena 2 cilja ali naveden in na primeru ponazorjen 1 cilj	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke										
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje psihologiji sorodnih znanosti s pojasnitvami, npr.:</p> <table border="1" data-bbox="335 347 1281 902"> <thead> <tr> <th data-bbox="335 347 494 398">Presoje</th> <th data-bbox="494 347 1281 398">Pojasnitve podobnosti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="335 398 494 510">Filozofija</td> <td data-bbox="494 398 1281 510">Obe znanosti postavljata vprašanja o spoznavanju, o etiki in morali, o govoru in jeziku; iščeta odgovore glede svobode in določenosti človeka ipd.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="335 510 494 656">Biologija</td> <td data-bbox="494 510 1281 656">Obe znanosti proučujeta človeka, npr. zgradbo in delovanje živčnega sistema, možganska središča, gene in dedovanje. Eksperiment in ekstraspekcijske metode, ki ju uporabljajo znanstveniki na obeh področjih.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="335 656 494 869">Sociologija</td> <td data-bbox="494 656 1281 869">Obe znanosti proučujeta človeka kot družbeno bitje; sociologijo bolj zanima delovanje večjih skupin in družbe kot celote, psihologijo pa posameznik, njegovo povezovanje z drugimi ljudmi ... Skupna je uporaba nekaterih metod in tehnik raziskovanja, npr. opazovanje, anketni vprašalnik ...</td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="335 869 1281 902">Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.</td> </tr> </tbody> </table>	Presoje	Pojasnitve podobnosti	Filozofija	Obe znanosti postavljata vprašanja o spoznavanju, o etiki in morali, o govoru in jeziku; iščeta odgovore glede svobode in določenosti človeka ipd.	Biologija	Obe znanosti proučujeta človeka, npr. zgradbo in delovanje živčnega sistema, možganska središča, gene in dedovanje. Eksperiment in ekstraspekcijske metode, ki ju uporabljajo znanstveniki na obeh področjih.	Sociologija	Obe znanosti proučujeta človeka kot družbeno bitje; sociologijo bolj zanima delovanje večjih skupin in družbe kot celote, psihologijo pa posameznik, njegovo povezovanje z drugimi ljudmi ... Skupna je uporaba nekaterih metod in tehnik raziskovanja, npr. opazovanje, anketni vprašalnik ...	Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.		
Presoje	Pojasnitve podobnosti											
Filozofija	Obe znanosti postavljata vprašanja o spoznavanju, o etiki in morali, o govoru in jeziku; iščeta odgovore glede svobode in določenosti človeka ipd.											
Biologija	Obe znanosti proučujeta človeka, npr. zgradbo in delovanje živčnega sistema, možganska središča, gene in dedovanje. Eksperiment in ekstraspekcijske metode, ki ju uporabljajo znanstveniki na obeh področjih.											
Sociologija	Obe znanosti proučujeta človeka kot družbeno bitje; sociologijo bolj zanima delovanje večjih skupin in družbe kot celote, psihologijo pa posameznik, njegovo povezovanje z drugimi ljudmi ... Skupna je uporaba nekaterih metod in tehnik raziskovanja, npr. opazovanje, anketni vprašalnik ...											
Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.												
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5										
	3 presoje, 2 pojasnjeni	4										
5. raven	2 presoji s pojasnitvama	3										
	2 presoji, 1 pojasnjena	2										
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1										

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2013, str. 9.